

Motion till riksdagen 2007/08:Ju330

av **Andreas Norlén och Anti Avsan (m)**

Livstidsstraff för mord

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livstids fängelse som normalstraffet för mord.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett längre tidsbestämt straff för mord om det finns skäl att döma till annan påföljd än fängelse på livstid.

Motivering

Vad är ett människoliv värt? Den frågan har diskuterats intensivt med anledning av en dom som Högsta domstolen (HD) meddelade den 30 mars 2007. HD dömde då en man, som knivmördat sin hustru, till fängelse i tio år, vilket – med rådande regler för villkorlig frigivning – innebär att han släpps ut när två tredjedelar av tiden för det utmätta straffet har avtjänats, det vill säga efter knappt sju år. Åklagaren hade i målet yrkat på livstids fängelse, men HD anger i domen att livstids fängelse för mord skall förbehållas de ”allvarligaste fallen”.

HD:s dom från mars 2007 har fått snabb respons i rättspraxis. En tydlig minskning av antalet domar på livstids fängelse för mord har kunnat noteras. Under första halvåret 2007 har, såvitt vi känner till, endast en dom meddelats i vilken påföljden för mord bestämts till fängelse på livstid. Även i fall då grovt våld har brukats har underrätterna valt att döma till tio års fängelse. Mest anmärkningsvärd är en dom från Göta hovrätt, gällande en person som berövat en tidigare närstående kvinna livet meddelst flera tional knivhugg under ett utdraget och för offret ångestladdat förlopp. Även i detta fall dömdes gärningsmannen endast till tio års fängelse.

I dag anger brottsbalken att den som gör sig skyldig till mord ska döms till fängelse i tio år eller på livstid. Straffvärdet för flertalet mord är – enligt vår uppfattning – så högt att livstids fängelse i de flesta fall framstår som det enda

Fel! Okänt namn på

tänkbara straffet. Om någon berövar en annan människa livet och därigenom alla hennes drömmar och möjligheter, allt hon kunde ha givit och kunde ha blivit, bör utgångspunkten vara att gärningsmannen ådöms livstids fängelse.

Det är i vissa avseenden förvånande att argumentationen i HD:s dom är så knapphändig. HD:s ordförande har uttalat att HD:s avsikt har varit att minska antalet livstidsdomar för mord. Detta ställningstagande borde rimligen ha underbyggts med fler starka argument, inte minst med anledning av hur underrättspraxis under en lång följd av år har utvecklats när det gäller påföljd för mord. HD anför i domen att påföljden för en majoritet av dem som nuförtiden döms till ansvar för mord blir livstids fängelse, medan för 15 år sedan flertalet mördare fick tidsbestämda straff. HD observerar också att regeringens nådepraxis till och med 1993 innebar att livstids fängelse omvandlades till 12–16 års fängelse, men att praxis nu ligger i intervallet 18–25 år. Några tydliga argument för HD:s ståndpunkt, utöver vissa statistiska upplysningar, är dock svåra att finna i domen.

HD:s ståndpunkt – som också återfinns i tidigare domar gällande mord – torde ha sin utgångspunkt i brottsbalkens förarbeten. I den före brottsbalken gällande strafflagen bestämdes skillnaden mellan mord och dråp av om gärningen skett med berått mod eller av hastigt mod. Numera dras i brottsbalken gränsen i stället med hänsyn till hur grovt brottet framstår med beaktande av samtliga omständigheter. Enligt det i Straffrättskommitténs slutbetänkande framlagda förslaget till nya bestämmelser i brottsbalken skulle uppsåtligt dödande betecknas som mord, om gärningen framstod som särskilt grov, och i andra fall som dråp. Den slutliga utformningen av dessa bestämmelser innebar dock en jämkning innebärande att uppsåtligt dödande normalt skulle anses som mord och att dråp föreligger om gärningen med hänsyn till de omständigheter som föranlett gärningen eller eljest är att anse som mindre grov.

HD:s avgörande tar till synes – i och för sig med visst fog – sin utgångspunkt i Straffrättskommitténs betänkande. Slutsatsen blir då att med den slutliga utformning som brottsbalken fick med nuvarande gränsdragning mellan mord och dråp så hamnar åtskilliga fall av uppsåtligt dödande inom tillämpningsområdet för 3 kap. 1 § brottsbalken, det vill säga mord, trots att Straffrättskommittén avsåg att sådana fall skulle bedömas som dråp. Straffflatituden för dråp är fängelse, lägst sex och högst tio år. Detta utgör den rimliga analysen av HD:s markering att livstids fängelse för mord skall förbehållas de ”allvarligaste fallen”.

HD:s ställningstagande och markering mot ett ökande antal underrättsdomar där påföljden för mord har bestämts till livstids fängelse har således sin förklaring. Ståndpunkten förefaller dock inte längre rimlig inte minst med tanke på hur synen på straffvärdet för mord har utvecklats i underrättspraxis under en lång följd av år. Bredden av denna rättstillämpning har naturligtvis också en koppling till den samhällsutveckling som har ägt rum och möjligen med nya företeelser såsom organiserad brottslighet, så kallade hedersmord, en ökad uppmärksamhet och med rätta strängare syn på våld mot kvinnor, barn och andra utsatta grupper. Sammantaget innebär detta att 3 kap. 1 § brottsbalken bör ändras på så sätt att det av den bestämmelsen framgår att normalstraffet för mord utgör fängelse på livstid.

Fel! Okänt namn på

Det bör dock finnas kvar en möjlighet att utdöma tidsbestämda straff för mord, men den möjligheten bör kunna komma i fråga om det föreligger förmildrande omständigheter, trots att gärningen inte är att bedöma som dråp. Ett sådant tidsbestämt straff bör rimligen kunna vara längre än dagens tio år. Med utgångspunkt från nu gällande nådepraxis bör ett sådant tidsbestämt straff kunna bestämmas i spannet från fängelse i tio år till den tid som i praktiken har utgjort livstids fängelse (18–25 år). De närmare förutsättningarna för ett sådant tidsbestämt straff bör av naturliga skäl bli föremål för utredning.

Stockholm den 3 oktober 2007

Andreas Norlén (m)

Anti Avsan (m)